

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 64)

เรื่อง “บทบาทของสภาการศึกษาในการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต เพื่ออนาคตที่เข้มแข็งและยั่งยืนของประเทศ”

โดย ดร.นิติ นาชิต (รองเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

วันศุกร์ที่ 24 ตุลาคม 2568 เวลา 10.00 - 11.00 น. ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

ปัญหาคุณภาพการศึกษาและทักษะพื้นฐานของคนไทยเป็นประเด็นสำคัญที่กำหนดอนาคตของประเทศในยุคที่โลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและข้อมูล ทักษะพื้นฐานชีวิต (Foundation Skills) เช่น การรู้หนังสือ (Literacy) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social & Emotional Skills) กลายเป็นหัวใจของการพัฒนาคนเพื่อความสามารถในการแข่งขันและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การเสวนา “คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม” ครั้งที่ 64 โดย ดร.นิติ นาชิต (รองเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ได้สะท้อนถึงบทบาทและภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานนโยบายหลักของประเทศด้านการศึกษา ที่ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง ยุทธศาสตร์มาตรฐาน และขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างอนาคตที่ยั่งยืนของประเทศไทย

1. บทบาทของสภาการศึกษาในฐานะองค์กรนโยบายระดับชาติ

สภาการศึกษาเป็นหน่วยงานกลางที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำหน้าที่เชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาทุกกระทรวง รวมทั้งภาคเอกชนและองค์กรชุมชน เพื่อให้การพัฒนาคนไทยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีเป้าหมายร่วม คือ การสร้างพลเมืองไทยที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ดร.นิติชี้ว่า สภาการศึกษาแม้มีอำนาจเชิงบังคับน้อยลงเมื่อเทียบกับอดีต แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกที่ช่วยผลักดันหรือขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลให้หน่วยงานต่างๆ เห็นความสำคัญของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

2. วิกฤตทักษะพื้นฐานชีวิตของคนไทย

ผลการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับธนาคารโลก (World Bank) ชี้ว่า

- คนไทย 6 ใน 10 คน มีทักษะการอ่านและเขียนต่ำกว่ามาตรฐาน
- 7 ใน 10 คน มีทักษะดิจิทัลไม่เพียงพอ เสี่ยงต่อภัยในโลกออนไลน์
- 1 ใน 3 คน ขาดทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

สภาการศึกษาตระหนักว่า วิกฤตดังกล่าวไม่เพียงกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ยังสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจมูลค่ากว่า 3 ล้านล้านบาทต่อปี จึงต้องเร่งวางแผนทางเชิงระบบเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิตของสภาการศึกษา

เพื่อรับมือกับปัญหาทักษะพื้นฐานชีวิต ได้มีการเสนอแนวทางสำคัญ 3 ประการคือ

(1) การบูรณาการการทำงานทุกภาคส่วน การพัฒนาคนไทยต้องไม่จำกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ต้องเป็นวาระแห่งชาติที่เชื่อมโยงกับกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และภาคเอกชน เพื่อร่วมกันสร้างระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์แต่ละช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงสูงวัย

(2) การปรับกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผล ระบบการเรียนรู้ของไทยยังคงเน้นการท่องจำและการสอบวัดผลแบบดั้งเดิม สภาการศึกษาจึงเสนอให้ปรับการประเมินผลไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและพัฒนาตามศักยภาพมากกว่าการวัดคะแนนเพื่อเปรียบเทียบ

(3) การยกระดับสมรรถนะครูและผู้บริหารการศึกษา ดร.นิติเน้นว่า ครูคือหัวใจของการเปลี่ยนแปลง แต่ครูไทยจำนวนมากยังไม่พร้อมใช้ทั้งในด้านทักษะและกระบวนการจัดการเรียนรู้ การผลิตครูควรมีลักษณะใกล้เคียงกับการผลิตแพทย์ที่ต้องฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเชี่ยวชาญ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องไม่มุ่งเน้นเพียงการบริหารงบประมาณ แต่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้าใจระบบการเรียนรู้และสามารถนิเทศการสอนอย่างมีคุณภาพ

4. ระบบหลักสูตรและการมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาการศึกษาพบว่าหลายโรงเรียนยังคงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างคนให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยไม่คำนึงถึงบริบทของพื้นที่ ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถใช้ความรู้ได้จริง หลักสูตรที่ดีต้องเกิดจากความเป็นเจ้าของร่วม (Ownership) ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับอาชีพ วัฒนธรรม และความต้องการของพื้นที่ และได้มีการยกตัวอย่างแนวปฏิบัติจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและจีน ที่ให้ภาคอุตสาหกรรมและชุมชนร่วมออกแบบหลักสูตรอย่างใกล้ชิด เด็กนักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (Service Learning) และใช้ทักษะเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ในขณะที่จีนใช้แนวทาง Co-Design, Co-Teach, Co-Own ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมทั้งการออกแบบและสอนในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม

5. กรอบแนวคิด “LEARN” เพื่อพัฒนาคนไทยในอนาคต

สภาการศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดใหม่ภายใต้ยุทธศาสตร์ Thailand Education 2040 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก LEARN Framework ดังนี้

- L – Learner Agency: พัฒนาผู้เรียนให้มีอำนาจการเรียนรู้ (Learning Ownership) ตั้งแต่ปฐมวัยถึงวัยสูงอายุ
- E – Educator Excellence: สร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นเลิศ มีสุขภาวะที่ดี และเป็น Facilitator & Coach มากกว่าผู้บรรยาย
- A – Allocation Efficiency: บริหารงบประมาณการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยแนวคิดใช้ทรัพยากรน้อย แต่คุณภาพสูง
- R – Reach for All: สร้างระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงทุกกลุ่ม เช่น Micro-credentials, Credit Bank, Learning Pathway
- N – Network Collaboration: สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ เอกชน และท้องถิ่น เพื่อบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาคนไทยให้เป็นหนึ่งเดียว

6. สรุป

การพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต ไม่ใช่เพียงภารกิจของโรงเรียนหรือครู แต่เป็นภารกิจระดับชาติที่ต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งด้านนโยบาย การบริหาร การเรียนรู้ และการประเมินผล สภาการศึกษามุ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางความรู้และนโยบายเชิงรุก เพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยทุกคนมีทักษะพื้นฐานชีวิตที่เพียงพอต่อการทำงาน การใช้ชีวิต และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมสมัยใหม่ หากประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนกรอบแนวคิด LEARN Framework ได้อย่างจริงจัง จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ เป็นทุนมนุษย์แห่งศตวรรษที่ 21 และสร้างอนาคตที่มั่นคง ยั่งยืน และแข่งขันได้ในเวทีโลกได้

7. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 29 ตุลาคม 2568